

Datum 2019-12-17
Reg.nr 131-505-19

Avdelning
Analysavdelningen
Handläggare
Anna Lundh
08-563 088 77
anna.lundh@uka.se

Utbildningsdepartementet

Universitetskanslersämbetets yttrande över promemorian ”Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom VAL”

(U2019/03260/UH)

Sammanfattning

UKÄ stödjer förslaget att ändra behörighetskravet från ”anställd som förskollärare” till att en sökande ska ha ”medverkat i undervisningen i förskolan”.

UKÄ stödjer förslaget om att ta bort behörighetskravet om en yrkeserfarenhet som ägt rum före den 1 juli 2015. I stället föreslås ett behörighetskrav om minst åtta års yrkeserfarenhet. UKÄ ser inte några goda skäl till varför sökande måste uppfylla det nya behörighetskravet senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas.

UKÄ stödjer förslaget om att ta bort behörighetskravet om anställning den 1 december 2013. UKÄ ser dock inte några goda skäl till varför sökande måste uppfylla det nya behörighetskravet om anställning senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas.

UKÄ tillstyrker inte förslaget om att högskolan i vissa fall ska få använda särskilda prov. UKÄ anser att det bör göras en djupgående analys av förslaget om särskilda prov och de konsekvenser förslaget kan få innan ytterligare steg tas.

UKÄ stödjer att ytterligare en möjlighet till behörighetsgivande utbildning införs inom VAL för personer som är verksamma inom undervisning i förskolan. UKÄ anser att det finns flera fördelar med att välja 120 högskolepoäng som gräns för vad som får läsas inom VAL om syftet med förändringen är fler behöriga förskollärare.

Kommentarer till förslagets delar

3.1 En anställning som förskollärare ska inte vara ett krav för utbildning inom VAL

UKÄ instämmer i den beskrivna problematiken av förordningens behörighetskrav ”anställd som förskollärare” för den som arbetar inom förskolan och vill läsa till en förskollärarexamen inom VAL. Denna flaskhals blev tydlig i analyserna som vi gjorde inför delredovisningen till regeringen 2018 av det uppdrag som UKÄ har att följa och utvärdera verksamheten inom VAL. UKÄ stödjer därför förslaget att ändra behörighetskravet till att en sökande ska ha ”medverkat i undervisningen i förskolan”, under förutsättning att hen uppfyller övriga behörighetskrav.

3.2 Kravet på att en sökandes yrkeserfarenhet ska härröra från tiden före den 1 juli 2015 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

UKÄ stödjer förslaget om att ta bort behörighetskravet om en yrkeserfarenhet som ägt rum före den 1 juli 2015.

Regeringen (Utbildningsdepartementet) föreslår i stället att det nya kravet ska vara att den sökande har minst åtta läsårs yrkeserfarenhet senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas. Något skäl till varför kravet ska vara uppfyllt ett år innan utbildningen påbörjas ges inte i promemorian. UKÄ har svårt att se några goda skäl till varför sökande inte i stället ska uppfylla kravet senast den dag som utbildningen påbörjas, alternativt den dag lärosätena beslutar är höstens respektive vårens sista ansökningsdag till VAL. Den föreslagna ändringen till senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas fördröjer i praktiken utbildningsstarten med ett år för de sökande.

UKÄ har inget att invända mot att behörighetskravet om minst åtta läsårs yrkeserfarenhet under en femtonårsperiod ersätts av ett krav på minst åtta läsårs yrkeserfarenhet inom förskola, skola eller gymnasieskola varav tre läsårs sammanhängande arbete. Det är dock oklart i förslaget om det finns en lägsta gräns för omfattningen på tjänstgöringen (heltid till exempel).

3.3 Kravet på att ha varit anställd som lärare eller förskollärare den 1 december 2013 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

UKÄ stödjer förslaget om att ta bort behörighetskravet om anställning den 1 december 2013.

Regeringen (Utbildningsdepartementet) föreslår istället att det nya behörighetskravet om anställning ska vara att den sökande ska ha varit anställd som lärare, eller inom ramen för en anställning medverkat i undervisningen på en förskola, senast ett år innan utbildningen påbörjas. Något skäl till varför kravet ska vara uppfyllt ett år innan utbildningen påbörjas ges inte i promemorian. UKÄ har svårt att se några goda skäl till varför sökande inte i stället ska uppfylla behörighetskravet om anställning senast den dag som utbildningen påbörjas, alternativt den dag lärosätena beslutar är höstens respektive vårens sista ansökningsdag till VAL. Den föreslagna ändringen till senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas fördröjer i praktiken utbildningsstarten med ett år för de sökande.

3.4 Bedömning av behörighet till VAL ska kunna göras genom särskilt prov

Regeringen (Utbildningsdepartementet) föreslår att högskolan i vissa fall för att bedöma en sökandes behörighet och vilka kurser hen kan tillgodoräkna ska få använda särskilt prov, vilket t.ex. kan vara en mer omfattande valideringsuppgift av examinationskaraktär. Särskilda prov föreslås även få användas vid prövning om en sökande uppfyller kraven för en äldre examen (jämför förslaget om tillägg i förordningen 5 §).

I promemorian saknas en närmare utredning av de rättsliga förutsättningarna för de särskilda proven och en analys av förslaget. UKÄ anser att användningen av proven innebär en osäker gränsdragning mellan examination och validering. Utifrån det underlag som finns går det enligt UKÄ:s mening inte att tillstyrka förslaget. UKÄ anser att det bör göras en djupgående analys av förslaget om särskilda prov och de konsekvenser förslaget kan få innan ytterligare steg tas.

3.5 Fler obehöriga i förskolan ska kunna studera längre inom VAL

UKÄ stödjer att ytterligare en möjlighet till behörighetsgivande utbildning införs inom VAL för personer som är verksamma inom undervisning i förskolan.

Huruvida utbildningens omfattning ska vara som mest 90 högskolepoäng eller 120 högskolepoäng kan diskuteras mot bakgrund av den stora bristen på förskollärare och att den reguljära förskollärarytbildningen inte på långa vägar kommer att kunna täcka bristen. VAL är ett komplement till den reguljära lärarytbildningen och en av flera vägar till ett ökat antal behöriga lärare och förskollärare. En kortare utbildning ställer högre krav på omfattningen av den sökandes tidigare utbildning och erfarenheter som ska valideras än om utbildningen tillåts vara längre. Om syftet är fler behöriga förskollärare i verksamheten kan det vara en fördel att välja 120 högskolepoäng som gräns för vad som får läsas inom VAL. Om kraven för tillträde till utbildningen är lägre skulle denna behörighetsväg öppnas för fler. Om viss VFU som integrerar teori och praktik behöver ingå i VAL talar även det för en något längre utbildning än de föreslagna 90 högskolepoängen.

UKÄ vill i detta sammanhang återigen uppmärksamma regeringen på att även studievillkoren är en viktig faktor för att fler obehöriga lärare och verksamma i förskolan ska kunna fullfölja sina studier till en examen, inte enbart huruvida det är möjligt att samtidigt arbeta och studera på deltid. I flera rapporter om kompletterande lärarytbildningar har vi uppmärksammat studievillkorens negativa påverkan på studenternas studietid och på deras resultat, senast i delrapporteringen av regeringsuppdraget om VAL II (*VAL II – delrapportering av ett regeringsuppdrag. Med fokus på kompetensförsörjning och resultaten hittills*, rapport 2018:6). Vår senaste analys av examensuppgifter för VAL II visar att andelen studenter som tar examen inom satsningen, 60–65 procent, är i ungefär samma nivå som för den reguljära lärarytbildningen, trots att VAL-studenterna redan är yrkesverksamma i skolan.

3.6 Förordningen justeras språkligt och redaktionellt för att bli tydligare

UKÄ instämmer i behovet att justera VAL-förordningen språkligt och redaktionellt för att göra den tydligare.

Beslut

Beslut om yttrandet har tagits av generaldirektör Anders Söderholm efter föredragning av utredaren Anna Lundh i närvaro av avdelningschefen Annika Pontén och strategi- och planeringsansvariga Per Westman. Vid beredningen av yttrandet har även verksamhetsjuristen Marie Stern Wärn medverkat.

Anders Söderholm

Anna Lundh